DOMSTOLENS DOM
AF 16. MARTS 1977 [1]

Fernand Liégeois
mod Office national des pensions pour travailleurs salariés
(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Tribunal du Travail, Charleroi)

Sag 93/76

Sammendrag

Social sikring af vandrende arbejdstagere — frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring i den i artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 forudsatte betydning — begreb

Udtrykket »frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring« i artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 omfatter sidestilling af studieperioder med beskæftigelsesperioder med henblik på en forsikringsordning, hvad enten der er tale om en fortsættelse af et tidligere etableret forsikringsforhold eller ikke.

I sag 93/76

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 er indgivet til Domstolen af Tribunal du Travail, Charleroi, for i den sag, som verserer for denne ret mellem

FERNAND LIÉGEOIS, Marcinelle

og

OFFICE NATIONAL DES PENSIONS POUR TRAVAILLEURS SALARIÉS, Bruxelles

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71,

afsiger

1 — Processprog: Fransk.

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten H. Kutscher, afdelingsformændene A. M. Donner og P. Pescatore, dommerne J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, G. Bosco og A. Touffait,

generaladvokat: G. Reischl
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de skriftlige indlæg, der er indgivet i henhold til artikel 20 i statutten for EØF-domstolen, kan sammenfattes således:

I – De faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb

Sagsøger i hovedsagen er belgisk statsborger og studerede til ingeniør i Belgien fra 1950 til 1954 og i Frankrig fra 1954 til 1956. Da han havde aftjent værnepligt i Belgien, arbejdede han i Frankrig fra 1958 til 1960. Efter at have fortsat sine studier i De forenede Stater fra 1960 til 1963 arbejdede han på ny i Frankrig i 1964 og 1965. Mellem 1966 og 1970 arbejdede han i De forenede Stater, og siden 1971 har han arbejdet i Belgien.

Ifølge belgisk lov kan en arbejdstager inden for rammerne af den almindelige pensionsordning for arbejdstagere få sidestillet studieperioder med beskæftigelsesperioder, såfremt han betaler de hertil svarende bidrag. Under henvisning til disse bestemmelser indgav F. Liégeois en begæring om anerkendelse af sine to studieperioder (1. 1. 1951 til 31. 8. 1956 og 1. 9. 1960 til 31. 8. 1963) til den kompetente belgiske institution, Office national des pensions pour travailleurs salariés (ONPTS), sagsøgt i hovedsagen.

I sin afgørelse af 23. januar 1974 afslog ONPTS denne begæring under henvisning til, at den pågældende ikke opfyldte en af de i de belgiske lovbestemmelser krævede betingelser for at få anerkendt studieperioder som beskæftigelsesperioder; nemlig at den pågældende umiddelbart efter sine studier skal have udøvet en faglig virksomhed, hvorunder vedkommende er omfattet af den belgiske lovgivning om arbejdstageres pension.

Den 21. februar 1974 lagde F. Liégeois ved Tribunal du Travail de Charleroi sag an mod afgørelsen fra ONPTS og nedlagde påstand om, at de forsikringsperioder, han havde tilbagelagt i Frankrig umiddelbart efter sin studietid, i henhold til artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 burde anses som forsikringsperioder tilbagelagt i Belgien.

Artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 bestemmer følgende:

»Såfremt adgangen til frivillig forsikring eller frivillig forsat forsikring efter en medlemsstats lovgivning er betinget af, at der er tilbagelagt forsikrings- eller bopælsperioder, skal forsikring, der er tilbagelagt efter enhver anden medlemsstats lovgivning, i fornødent omfang medregnes, som om det drejede sig om forsikringsperioder, der var tilbagelagt efter den førstnævnte stats lovgivning«.

Tribunal du Travail de Charleroi, som fandt, at afgørelsen af tvisten i hovedsagen afhang af visse fællesskabsretlige bestemmelser, besluttede ved dom af 9. september 1976 at udsætte sagen og i henhold til EØF-traktatens artikel 177 forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

1. Er den betingelse, som indeholdes i artikel 7, stk. 1, første afsnit i belgisk arrêté royal af 21. december 1967 om den almindelige ordning for arbejdstageres pension og efterladtepension, og hvorefter en arbejdstager, der ønsker at få anerkendt en studieperiode, skal bevise, at han har udøvet en faglig virksomhed umiddelbart efter denne, således at arrêté royal nr. 50 af 24. oktober 1967 vedrørende de samme pensioner finder anvendelse, omfattet af artikel 9, stk. 2 i EØF-forordning 1408/71 som en bestemmelse, der betinger adgangen til frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring af, at der er tilbagelagt en forsikringsperiode, eller er den omfattet af en anden fællesskabsretlig lovbestemmelse?
2. Såfremt ovenfor anførte spørgsmål besvares benægtende, kan en arbejdstager, der er belgisk statsborger, kræve ligebehandling efter artikel 3, stk. 1 i forordning nr. 1408/71, eller kan han kræve, at den forsikringsperiode, han har tilbagelagt i Frankrig, medregnes som en periode tilbagelagt under belgisk lovgivning i henhold til artikel 45, stk. 1 i samme forordning, altså med henblik på erhvervelse, bevarelse eller generhvervelse af ret til ydelser ved alderdomsforsikring og død (pensioner), eller i henhold til en hvilken som helst anden fællesskabsbestemmelse?

Forelæggelseskendelsen indgik til Domstolen den 28. september 1976.

På grundlag af den referende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Sammenfatning af de skriftlige indlæg for Domstolen

Sagsøger i hovedsagen har anført, at hans tilfælde er det samme som en arbejdstagers, der skifter opholdssted inden for EØF. Anerkendelsen af studieperioderne med henblik på bestemmelse af arbejdstagerens pensionsrettigheder udgør nemlig et tilfælde af adgang til frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring. Idet denne adgang i stk. 1 i belgisk arrêté royal af 21. december 1967 betinges af bevis for en faglig virksomhed straks efter studierne, der er omfattet af kongelig belgisk anordning nr. 50, artikel 7, stk. 1, opstiller førstnævnte faktisk den betingelse for adgangen til frivillig eller frivillig forsat forsikring, at der er tilbagelagt en forsikringsperiode. Derfor må artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 finde anvendelse.

Artikel 45 i EØF-forordning nr. 1408/71 — som ændret ved EØF-forordning nr. 2864/72, artiklerne 1 til 13 — må ligeledes finde anvendelse, da de belgiske lovbestemmelser betinger erhvervelse, bevarelse eller generhvervelse af ret til ydelser ved alderdomsforsikring og død (pensioner) af, at der er tilbagelagt forsikrings- eller bopælsperioder. Efter disse fællesskabsbestemmelser skal enhver forsikringsperiode, der er tilbagelagt under en anden medlemsstats lovgivning — her Frankrigs — også medregnes.

Sagsøgte i hovedsagen forlader sig på rettens sagkundskab. Sagsøgte har alene anført, at F. Liégeois efter at have betalt til den franske sociale sikring, opfylder betingelserne for at kunne få anerkendt sine studieperioder, såfremt Domstolen skulle finde, at de forsikringsperioder, der er tilbagelagt under en medlemsstats lovgivning, skal anses som tilbagelagt under enhver anden medlemsstats lovgivning i medfør af artiklerne 9, stk. 2 og 45, stk. 1 i forordning nr. 1408/71.

Kommissionen har først anført, at det i hovedsagen foreliggende tilfælde kun rejser det ene problem, om den obligatoriske betingelse om først at have været underlagt den belgiske lovgivning om social sikring umiddelbart efter studiernes afslutning, under hensyn til anvendelsen af forordning nr. 1408/71, kan gøres gældende over for en arbejdstager med den virkning, at han afskæres fra muligheden for at få sine studieperioder anerkendt som beskæftigelsesperioder, når denne arbejdstager efter sine studier først har været tvungent forsikret under en social sikringsordning i en anden medlemsstat i Fællesskabet.

Skønt studerende efter den belgiske lovgivning ikke obligatorisk er omfattet af den almindelige sociale sikringsordning, er de det efter fransk lovgivning. Militærtjeneste sidestilles efter belgisk lovgivning med hensyn til den almindelige pensionsordning med en arbejdstagers beskæftigelsesperioder, såfremt den pågældende har været beskæftiget som arbejdstager i Belgien ved påbegyndelsen af militærtjenesten eller har haft status som arbejdstager i mindst et år inden for tre år efter militærtjenestens udståelse.

Kommissionen er af den opfattelse, at den betingelse om at have været underlagt belgisk lovgivning, som er indeholdt i metoden til beregning af bidragene, og som gælder for sidestillingen af studieperioder, inden for rammerne af arbejdstagernes frie bevægelighed inden for Fællesskabet og under et system med samordning af medlemsstaternes lovgivninger om social sikring, udgør en hindring for arbejdstagernes frie bevægelighed.

Anvendelsen af artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 rejser to problemer. Det første er, om artikel 7 i arrêté royal af 21. december 1967 bør anses som en frivillig forsikring? Fælleskabsforordningerne indeholder ingen definition af dette begreb. Men det må slås fast, at det er den pågældende selv, der afgør, om han vil betale de for sidestilling af studieperioden nødvendige bidrag. Der består altså ingen tvivl om, at denne ordning er frivillig. Men kan da kravet om tvungen forsikring under belgisk lovgivning ved den første beskæftigelse efter studierne anses som et krav, der ifølge nævnte artikel 9, stk. 2 betinger adgangen til denne forsikring af, at der er tilbagelagt forsikringsperioder? Den eneste betingelse, der kræves, for at sidstnævnte artikel kan anvendes, er, at den pågældende på et eller andet tidspunkt har været arbejdstager i den omhandlede medlemsstat. Artikel 1, litra a), iii) i forordning nr. 1408/71, som angiver, at arbejdstager i forordningens forstand er enhver person, der er frivilligt forsikret, når den pågældende tidligere har været tvunget forsikret mod samme risiko inden for rammerne af en ordning for arbejdstagere i den samme medlemsstat, er ikke til hinder for en sådan fortolkning, for det eneste formål med denne bestemmelse er netop at beskrive udtryket arbejdstager; der findes ingen bestemmelse, hvorefter de perioder, der er tilbagelagt før den tvungne forsikring under en medlemsstats lovgivning, kan behandles anderledes end de perioder, som er tilbagelagt senere.

Derfor har Kommissionen anført, at der kan gives den forelæggende ret følgende svar:

»Da der ikke foreligger nogen udtrykkelig bestemmelse i fællesskabsordningen, hvorefter medlemsstaternes lovgivninger med hensyn til at sidestille studieperioder med faktiske beskæftigelsesperioder kan samordnes, er det, for at sikre arbejds-

tagernes frie bevægelighed, nødvendigt, at bestemmelser i en national lovgivning som hjemler en sådan sidestilling med frivillig betaling af bidrag for de anførte perioder, anses som en frivillig forsikring, hvorpå artikel 9, stk. 2 i Rådets forordning 1408/71 finder anvendelse.«

Sagsøgt i hovedsagen har under den mundtlige forhandling gjort gældende, at sidestillingen af studieperioder med beskæftigelsesperioder ikke udgør en adgang til frivillig forsikring, og at artikel 9, stk. 2 kun gælder for frivillige eller frivillige fortsatte forsikringsperioder, der er tilbagelagt efter en tvungen forsikringsperiode.

Sagsøger i hovedsagen, repræsenteret af advokat Pettot og EF — Kommissionen, repræsenteret af frk. Jonczy som befuldmægtiget, har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 19. februar 1977.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 2. marts 1977.

Præmisser

1 Ved dom af 9. september 1976, indgået til Domstolens justitskontor den 28. september s.å., har Tribunal du Travail de Charleroi i medfør af EØF-traktatens artikel 177 stillet to spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 9, stk. 2 i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juli 1971 (EFT 1971 (II), s. 366; org.ref. JO L 149 af 5. 7. 1971, s. 2);

2 disse spørgsmål er rejst under en tvist om, hvorvidt en belgisk statsborger (sagsøger i hovedsagen) har krav på den i belgisk lovgivning under visse betingelser hjemlede sidestilling af studieperioder med beskæftigelsesperioder.

3 Den pågældende studerede i Belgien fra 1950 til 1954 og i Frankrig fra 1954 til 1956 og arbejdede derefter i sidstnævnte land fra 1958 til 1960 efter at have aftjent sin værnepligt i Belgien;

4 efter at have fortsat sine studier i De forenede Stater fra 1960 til 1963 arbejdede han på ny i Frankrig i 1964 og 1965 og derpå i De forenede Stater indtil 1971, og siden da har han arbejdet i Belgien;

5 den kompetente belgiske institution, der er sagsøgt i hovedsagen, afslog den pågældendes begæring om sidestilling af studieperioderne under henvisning til, at en af de efter belgisk lovgivning nødvendige betingelser, hvorefter der umiddelbart efter studietiden skal være udøvet en faglig virksomhed, som

medfører anvendelse af den belgiske lovgivning om arbejdstageres pension og og efterladtepension, ikke var opfyldt i det foreliggende tilfælde.

6 Der spørges for det første, om den betingelse i artikel 7, stk. 1, første afsnit i belgisk arrêté royal af 21. december 1967, hvorefter en arbejdstager, der ønsker at få anerkendt en studieperiode, skal bevise, at han har udøvet faglig virksomhed i Belgien umiddelbart efter denne, er omfattet af artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 som en bestemmelse, der betinger adgangen til en frivillig eller frivillig fortsat forsikring af, at der er tilbagelagt en forsikringsperiode, eller af en anden fællesskabsretlig lovbestemmelse;

7 for det andet spørges der, hvis ovenstående besvares benægtende, om den belgiske arbejdstager kan kræve enten ligebehandling efter artikel 3, stk. 1 i forordning nr. 1408/71 eller medregning af den forsikringsperiode, der er tilbagelagt i Frankrig, som en periode tilbagelagt under belgisk lovgivning i henhold til artikel 45, stk. 1 i samme forordning, altså med henblik på erhvervelse, bevarelse eller generhvervelse af retten til ydelser fra forsikringen mod alderdom og død (pensioner), eller i henhold til en hvilken som helst anden fællesskabsbestemmelse.

8 Artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71, som ændret ved Rådets forordning nr. 2864/72 af 19. december 1972 (EFT 1972 (31. 12.) s. 12; org. ref. JO L 306, s. 1), bestemmer, at »såfremt adgangen til frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring efter en medlemsstats lovgivning er betinget af, at der er tilbagelagt forsikringsperioder, skal forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter enhver anden medlemsstats lovgivning, i fornødent omfang medregnes, som om det drejede sig om forsikringsperioder, der var tilbagelagt efter den førstnævnte stats lovgivning«.

9 Sagsøger i hovedsagen har anført, at anerkendelsen af studieperioder med henblik på at afgøre, om der består en ret til arbejdstagerpension, udgør et tilfælde af adgang til frivillig eller frivillig forsat forsikring, således at artikel 9, stk. 2 finder anvendelse;

10 sagsøgte i hovedsagen har derimod bestridt denne opfattelse under henvisning til, dels at sidestillingen af studieperioder med beskæftigelsesperioder ikke udgør en adgang til frivillig forsikring, dels at artikel 9, stk. 2 kun gælder for forsikringsperioder i forbindelse med frivillig eller frivillig fortsat forsikring, der er tilbagelagt efter en tvungen forsikringsperiode;

11 sagsøgte i hovedsagen har til støtte for sin første indvending anført, at der i den belgiske lovgivning, udover den anførte sidestilling af studieperioder med beskæftigelsesperioder, findes en forsikring, der benævnes »frivillig forsikring«, hvis bidrag beregnes på en anden måde end ved anerkendelsen af studieperioder, og hvis gennemførelsesbestemmelser også er anderledes.

12 En sammenligning af bestemmelserne på de seks officielle sprog har vist, at der med hensyn såvel til sondringen mellem frivillig forsikring og frivillig fortsat forsikring som til den fortsatte karakter af sidstnævnte forsikring består uoverensstemmelser mellem de forskellige sproglige udgaver af artikel 9.

13 i de forskellige udgaver anvendes nemlig følgende udtryk:

- freiwillige Versicherung oder freiwillige Weiterversicherung,
- voluntary or optional continued insurance,
- frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring,
- assurance volontaire ou facultative continuée,
- assicurazione volontaria o facoltativa continuata,
- vrijwillige of vrijwillig voortgezette verzekering.

14 Det fremgår under alle omstændigheder af de forskellige anvendte udtryk, at disse skal dække alle forsikringsformer af frivillig karakter, hvad enten der er tale om en fortsættelse af et tidligere etableret forsikringsforhold eller ikke.

15 En sidestilling af studieperioder med beskæftigelsesperioder er meningsløs, hvis ikke den stifter en ret for de pågældende til at være forsikret i de omhandlede perioder, forudsat de betaler de i den nationals lovgivning foreskrevne bidrag;

16 denne sidestilling må herefter med henblik på artikel 9, stk. 2 anses som en adgang til en frivillig forsikring.

17 Det første spørgsmål, som Tribunal du Travail de Charleroi har stillet, må derfor besvares således, at udtrykket »frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring« i artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 omfatter sidestilling af studieperioder med beskæftigelsesperioder med henblik på en forsikringsord-

ning, hvad enten der er tale om fortsættelse af et tidligere etableret forsikringsforhold eller ikke.

18 Besvarelsen af det andet spørgsmål er herefter blevet overflødig.

Vedrørende sagsomkostningerne

19 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres;

20 da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for Tribunal du Travail de Charleroi, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den af Tribunal du Travail de Charleroi ved dom af 9. september 1976, for ret:

Udtrykket »frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring« i artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 omfatter sidestilling af studieperioder med beskæftigelsesperioder med henblik på en forsikringsordning, hvad enten der er tale om en fortsættelse af et tidligere etableret forsikringsforhold eller ikke.

Kutscher Donner Pescatore Mertens de Wilmars Sørensen

Mackenzie Stuart O'Keeffe Bosco Touffait

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. marts 1977.

A. Van Houtte
Justitssekretær

H. Kutscher
Præsident